

אבן ביהמ"ק

מסכת שבת

חזרה ושינון

מדף יד: - כט.

הכנה למבחן מספר 6
של עמוד היזמי 'דרשו'

גמרא כלשונה סדורה ומעוצבת
עם

פירוש קצר ע"פ רש"י ועוד,
על המילים הטעונות ביאור

מבוא

יש סדר לגמרא

התעוררנו בסייעתא דשמיא להיות לעזר ולהועיל ללומדי הגמרא די בכל אתר ואתר, אשר חפצה נפשם לקיים את דברי הגמרא בקידושין (ה, א) על הפסוק: "ושננתם" – שיהיו דברי תורה מחודדין בפיד, שאם ישאלך אדם דבר – אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד.

זהו סידור דברי הגמרא בסדר ועיצוב ייחודי, המועיל הרבה לשינון זכירת דברי הגמרא.

באמת אמרו: יש סדר למשנה, ועל משקל זה אפשר לומר שבזודאי ובזודאי יש סדר לגמרא. כי הרואה יראה איך סוגיות הגמרא מסודרות ובנויות יפה לתלפיות; ויוכל לאסוף בדעתו את כל הפרטים, שיהיו הדברים מונחים בקופסא.

נוסף על עיצוב הגמרא, הוספנו פירוש קצר למילים שאינן שכיחות או מובנות כל כך, כדי שיוכלו להיזכר או לבדוק האם יודעים את פירושו של דברים.

אנחנו עובדים כעת על מסכת שבת, והדפים יופיעו בעזרה ש"ת בל"ג לפי סדר התקדמות מסלול היעמוד היומיי של ידרשו.

המעוניין לקבל את העלון באופן קבוע חודשי, וכן להארות והערות – יפנו לכתובת המכון. תקוותנו לה' שייצליח חפצו בידינו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה.

בברכת התורה

מכון אבן בוחרן

EVENBOCHAN1@GMAIL.COM

והידיים'. מפני שהידיים עסקניות הן.

תנא: אף ידיים הבאות מחמת ספר - פוסלות את התרומה, משום **דרכי פרנך**.
דאמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: האוחז ספר תורה ערום - נקבר ערום.
 ערום סלקא דעתך? **אלא אמר רבי זירא:** ערום בלא מצות.
 בלא מצות סלקא דעתך? **אלא אימא:** ערום בלא אותה מצוה.

הי גזור ברישא? אילימא הא גזור ברישא, **יד ע"ב** כיון דהך גזור ברישא הא תו למה ליה?

• אלא, הך גזור ברישא, והדר גזור בכלוהו ידיים.

וטבול יום.

טבול יום דאורייתא הוא, דכתיב: **"ובא השמש וטהר"**!

• סמי מכאן טבול יום.

והאוכלין שנטמאו במשקין.

במשקין דמאי? אילימא במשקין הבאין מחמת שרץ - דאורייתא נינהו, דכתיב: **"וכל משקה אשר ישתה"**!

• אלא, במשקין הבאין מחמת ידיים, וגזירה משום משקין הבאין מחמת שרץ.

והכלים שנטמאו במשקין.

כלים דאיטמאו במשקין דמאי? אילימא במשקין דזב - דאורייתא נינהו, דכתיב: **"וכי ירק הזב בטהור"** - מה שביד טהור, טמאתי לך!

• אלא, במשקין הבאין מחמת שרץ, וגזירה משום משקין דזב.

ידיים, **תלמידי שמאי והלל גזור?** **שמאי והלל גזור! דתניא:**

• **יוסי בן יועזר איש צרידה, ויוסי בן יוחנן איש ירושלים** גזרו טומאה על ארץ העמים, ועל כלי זכוכית.

• **שמעון בן שטח** תיקן כתובה לאשה, וגזר טומאה על כלי מתכות.

• **שמאי והלל** גזרו טומאה על הידיים!

תירוצ אפשרי ודחיינתו: וכי תימא: **שמאי וסיעתו, והלל וסיעתו;**

• **והאמר רב יהודה אמר שמואל:** שמנה עשר דבר גזרו, ובשמנה עשר נחלקו. ואילו **הלל ושמאי** לא נחלקו אלא בשלשה מקומות, **דאמר רב הונא:** בשלשה מקומות נחלקו, ותו לא!

תירוצ אפשרי ודחיינתו: וכי תימא: אתו אינהו - גזור לתלות, ואתו תלמידייהו - וגזרו לשרוף;

• **והאמר אילפא:** ידיים תחלת גזירתן לשריפה!

תירוצ: אלא, אתו אינהו, גזור ולא קבלו מינייהו, ואתו תלמידייהו - גזרו וקבלו מינייהו.

קושיא ותיירוצ: ואכתי, שלמה גזר! **דאמר רב יהודה אמר שמואל:** בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים, יצתה בת קול ואמרה: **"בני אם ואם לבי, ישמח לבי גם אני"**. **"ואם בני ושמח לבי, ואשיבה ארפי דברי"**!

• אתא **טו ע"א** שלמה - גזר לקדשים, ואתו אינהו - וגזור אף לתרומה.

גופא: **אמר רב יהודה אמר שמואל:** שמנה עשר גזרו, ובשמנה עשר נחלקו. **קושיא ותיירוצ:** **והתניא:** הושו! בו ביום נחלקו, ולמחר הושו.

גופא: **אמר רב הונא:** בשלשה מקומות נחלקו **שמאי והלל:**

א

א. **שמאי אומר:** מקב - חלה.

ב. **והלל אומר:** מקביים.

ג. **וחכמים אומרים:** לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא קב ומחצה - חייב בחלה.

משהגדילו המדות אמרו:

א. חמשת רבעים קמח - חייבין בחלה.

ב. **רבי יוסי אומר:** חמשה - פטורין, חמשה ועוד - חייבין.

ב

א. **הלל אומר:** מלא הין מים שאובים - פוסלים את המקוה. שחייב אדם לומר בלשון רבו.

ב. **שמאי אומר:** תשעה קבין,

ג. **וחכמים אומרים:** לא כדברי זה ולא כדברי זה.

עד שבאו שני גרדיים^ו משער האשפה שבירושלים, והעידו משום **שמעיה ואבטליון:** ששלשה לוגין מים שאובין - פוסלים את המקוה; וקיימו חכמים את דבריהם.

ג ואידך:

א. **שמאי אומר:** כל הנשים דיין שעתן.

ב. **והלל אומר:** מפקידה לפקידה^ו, ואפילו לימים הרבה.

ג. **וחכמים אומרים:** לא כדברי זה ולא כדברי זה; אלא מעת לעת - ממעט על יד מפקידה לפקידה, ומפקידה לפקידה - ממעט על יד מעת לעת.

ותו ליתא!?

והאיכא: **הלל אומר:** לסמוך^ו. **ושמאי אומר:** שלא לסמוך!

• **כי קאמר רב הונא -** היכא דליכא פלוגתא דרבוותא^ו בהדייהו.

והאיכא: הבורצר לגת: **שמאי אומר:** הוכשר. **והלל אומר:** לא הוכשר!

• בר מיניה דההיא - דהתם קא שתיק ליה **הלל לשמאי**.

יוסי בן יועזר איש צרידה, ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים, ועל כלי זכוכית.

קושיא: והא רבנן דשמנים שנה גזור! **דאמר רב כהנא:** כשחלה **רבי ישמעאל ברבי יוסי** שלחו לו: רבי, אמור לנו שנים ושלשה דברים שאמרת (לנו) משום אביך! שלח להם, **כך אמר אבא:**

• מאה ושמונים שנה עד שלא חרב הבית, פשטה מלכות הרשעה על ישראל.

• שמונים שנה עד שלא חרב הבית, גזרו טומאה על ארץ העמים, ועל כלי זכוכית.

• ארבעים שנה עד שלא חרב הבית, גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות. למאי הילכתא? **אמר רבי יצחק בר אבדימי:** לומר שלא דנו דיני קנסות. דיני קנסות סלקא דעתך? **אלא אימא:** שלא דנו דיני נפשות.

תירוצ אפשרי ודחיינתו: וכי תימא: בשמונים שנה נמי אינהו הוו; **והתניא:** **הלל, ושמעון; גמליאל, ושמעון -** נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה. ואילו **יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן** הוו קדמי טובא! **טו ע"ב**

תירוצ:

• אלא אתו אינהו, גזור: אגושא - לשרוף, ואאורא - ולא כלום.

• ואתו רבנן דשמונים שנה, גזור: אאורא - לתלות.

קושיא ותיירוצ: למימרא דחדא גזירתא הוה לשריפה? **והאמר אילפא:** ידיים, תחלת גזירתן לשריפה. ידיים הוא תחלת גזירתן לשריפה, הא מידי אחרינא - לא!

• אלא, אתו אינהו, גזור: אגושא - לתלות, ואאורא - ולא כלום.

• ואתו רבנן דשמונים שנה, גזור: אגושא - לשרוף, ואאורא - לתלות.

קושיא: ואכתי, באושא גזור! **דתנן:** על ששה ספקות שורפין את התרומה:

(א) על ספק בית הפרס,

(ב) ועל ספק עפר הבא מארץ העמים,

(ג) ועל ספק בגדי עם הארץ,

(ד) ועל ספק כלים הנמצאין,

(ה) ועל ספק הרוקין,

(ו) ועל ספק מי רגלי אדם, שכנגד מי רגלי בהמה.

א. על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן - שורפין את התרומה.

ב. **רבי יוסי אומר:** אף על ספק מגען ברשות היחיד - שורפין.

ג. **וחכמים אומרים:** ברשות היחיד - תולין, ברשות הרבים - טהורין.

סיים הקושיא ותיירוצ: **ואמר עולא:** אלו ששה ספיקות - באושא התקינו!

• אלא, אתו אינהו, גזור: אגושא - לתלות, ואאורא - ולא כלום.

• ואתו רבנן דשמונים שנה, גזור: אידי ואידי - לתלות.

• ואתו באושא גזור: אגושא - לשרוף, ואאורא - כדקאי קאי.

כלי זכוכית, מאי טעמא גזור בהו רבנן טומאה?

אמר רבי יוחנן אמר ריש לקיש: הואיל ותחלת ברייתן מן החול - שוינהו רבנן ככלי חרס.

קושיא ותיירוצ: אלא מעתה, לא תהא להן טהרה במקוה! אלמה **תנן:** ואלו חוצצין בכלים: הזפת והמור^ו בכלי זכוכית?

• הכא במאי עסקינן? כגון שניקבו והטיף לתוכן אבר^ו. **ורבי מאיר היא, דאמר:** הכל הולך אחר המעמיד.

דתניא: כלי זכוכית שניקבו והטיף לתוכן אבר, **אמר רבן שמעון בן גמליאל:** **רבי מאיר** מטמא, **וחכמים** מטהרין.

לתלות - ספק טומאה, לא אכילין ולא שורפין. **קב ומחצה -** ירושלמית. **משהגדילו המדות -** היינו מדות לפיפיות. **בלשון רבו -** הין, צמקוס לשון המשנה י"ז לוגין. **גרדיים -** אורגים. **מפקידה -** מצדיקתה הקודמת. **לסמוך** צי"ט על קרנן. **רבוותא -** רבנותה הראשונים. **מור -** מין נושא הנדבק היטב. **אבר -** עופרת.

ואידך? הוצר לגת: **שמאי אומר**: הוכשר, **הלל אומר**: לא הוכשר.
אמר לו הלל לשמאי: מפני מה בוצרין בטהרה, ואין מוסקין בטהרה? **אמר לו**:
 אם תקניטני - גזרני טומאה אף על המטיקה.
 נעצו חרב בבית המדרש, **אמרו**: הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. ואותו היום היה
הלל כפוף ויושב לפני **שמאי** כאחד מן התלמידים, והיה קשה לישאל כיום
 שנעשה בו העגל.
 וגזר **שמאי והלל** - ולא קבלו מינייהו, ואתו תלמידיהו גזר - וקבלו מינייהו.

מאי טעמא? **אמר רבי זעירי אמר רבי חנינא**: גזירה שמא יבצרנו בקופות
 טמאות.

הניחא **למאן דאמר**: כלי טמא חושב משקין - שפיר, אלא **למאן דאמר**: אין
 כלי טמא חושב משקין - מאי איכא למימר?

- א. **אלא אמר זעירי אמר רבי חנינא**: גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות.
- ב. **רבא אמר**: גזירה משום הנושכות.
- ג. **רב נחמן אמר רבה בר אבבה**: פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו
 ענבים לבצירה או לא, ונוטל אשכול ענבים לסוחטו, ומזלף על גבי ענבים.
 ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם.

ואידך? **אמר יז ע"ב טבי רישבא אמר שמאל**: אף גידולי תרומה - תרומה,
 בו ביום גזרו.

מאי טעמא? **אמר רבי חנינא**: גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל.
דחייית הטעם: **אמר רבא**: אי דחשידי להכי - אפרושי נמי לא ליפרשו. כיון
 דאפשר למעבד חטה אחת **כדשמאל**, ולא קעביד - הימוני מהימני!

- אלא, גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן, דיילמא משהי לה גביה ואתי
 לידי תקלה.

ואידך? **אמר רבי חייא בר אמי משמיה זעולא**: אף מי שהחשיך לו בדרך -
 נותן כיסו לנכרי, בו ביום גזרו.

ואידך? **אמר באלי אמר אבימי סנוותאה**: פתן, ושמנן, ויינן, ובנותיהן - כולן^ו
 משמונה עשר דבר הן.

הניחא **לרבי מאיר**, אלא **לרבי יוסי** שבסרי הויין!
 • איכא הא **דרב אחא בר אדא**, **דאמר רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק**:
 גזרו על פתן משום שמנן, ועל שמנן משום יינן.

- על פתן משום שמנן?! מאי אולמיה דשמן מפת?
- אלא, גזרו על פתן ושמנן משום יינן.
 ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר^ו, ועל דבר אחר
 משום דבר אחר.

מאי דבר אחר? **אמר רב נחמן בר יצחק**: גזרו על תינוק נכרי שנטמא בזיבה -
 שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור.

אי הכי **לרבי מאיר** נמי, תשסרי הויין!
 • אוכלין וכלים שנטמאו במשקין, בחדא חשיב להו.

משנה

- א. **בית שמאי אומרים**: אין שורין דיו וסמנים^ו וכרשינין^ו
 אלא כדי שישורו מבעוד יום.
- ב. **ובית הלל** מתירין.
- א. **בית שמאי אומרים**: אין נותנין אונין^ו של פשתן לתוך
 התנור, אלא כדי שיהבילו^ו מבעוד יום. ולא את הצמר
 ליורה, אלא כדי שיקלוט העין^ו.
- ב. **ובית הלל** מתירין.
- א. **בית שמאי אומרים**: אין פורסין מצודות חיה ועופות
 ודגים, אלא כדי שיצודו מבעוד יום.
- ב. **ובית הלל** מתירין.
- א. **בית שמאי אומרים**: אין מוכרין לנכרי, ואין טוענין^ו עמו,
 ואין מגביהין עליו, אלא כדי שיגיע למקום קרוב.
- ב. **ובית הלל** מתירין.

קושיא ושני תירוצים: אלא מעתה, **טז ע"א** לא ליטמו מוגב! אלמה **תנן**: כלי
 חרס וכלי נתר^ו - טומאתן שוה: מיטמאין ומטמאין מאויריהן; ומיטמאין
 מאחוריהן, ואין מיטמאין מגביהן; ושבירתן מטהרתן?
 כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה, אבל מידי אחרינא לא!

(א) **אמרי**: כיון דכי נשתברו יש להם תקנה^ו - שוינהו ככלי מתכות.
קושיא ותירוץ: אלא מעתה - יחזרו לטומאתן ישנה, ככלי מתכות!

דתנן: כלי מתכות: פשוטיהן ומקבליהן - טמאין, נשברו - טהרו, חזר ועשה
 מהן כלים - חזרו לטומאתן ישנה.

ואילו גבי כלי זכוכית **תנן**: כלי עץ, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי זכוכית: פשוטיהן
 - טהורין, ומקבליהן - טמאין, נשברו - טהרו, חזר ועשה מהן כלים - מקבלין
 טומאה מכאן ולהבא. מכאן ולהבא - אין, למפרע - לא!

- טומאת כלי זכוכית דרבנן, וטומאה ישנה דרבנן. בטומאה דאורייתא -
 אחיתו בה רבנן טומאה, בטומאה דרבנן - לא אחיתו לה רבנן טומאה.

קושיא ותירוץ: פשוטיהן מיהא ליטמא, דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא נינהו!
 • עבדי בהו רבנן הכירא, כי היכי דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים. **טז ע"ב**

(ב) **רב אשי אמר**: לעולם לכלי חרס דמו. ודקא קשיא לך: לא ליטמו מגבן!
 הואיל ונראה תוכו ככרו.

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה, וגזר טומאה על כלי מתכות.
קושיא ותירוץ: כלי מתכות - דאורייתא נינהו, דכתיב: "אך את הזהב ואת הכסף"
 וגו'!

- לא נצרכה אלא לטומאה ישנה. **דאמר רב יהודה אמר רב**: מעשה בשל
 ציון המלכה שעשתה משתה לבנה, ונטמאו כל כליה, ושברתן ונתנתן
 לצורף וריתכן, ועשה מהן כלים חדשים. **ואמרו חכמים**: יחזרו לטומאתן
 ישנה. מאי טעמא? משום גדר מי חטאת נגעו בה.

קושיא ושני תירוצים: הניחא **למאן דאמר**: לא לכל הטומאות אמרו, אלא
 לטומאת המת בלבד אמרו - שפיר. אלא **למאן דאמר**: לכל הטומאות אמרו,
 מאי איכא למימר?

- **אמר אביי**: גזירה שמא לא יקבנו בכדי שיהרתו.
- **רבא אמר**: גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה.

מאי בינייהו? איכא בינייהו דרצפניהו מרצף^ו.

ואידך מאי היא? **דתנן**: המניח כלים תחת הצינור לקבל בהן מי גשמים; אחד
 כלים גדולים, ואחד כלים קטנים; ואפילו כלי אבנים, וכלי אדמה, וכלי גללים -
 פוסלין את המקוה.

- א. אחד המניח ואחד השוכח, **דברי בית שמאי**.
- ב. **ובית הלל** מטהרין בשוכח.

(א) **אמר רבי מאיר**: נמנו ורבו **בית שמאי** על **בית הלל**.
 ומודים **בית שמאי** בשוכח בחצר, שהוא טהור.

(ב) **אמר רבי יוסי**: עדיין מחלוקת במקומה עומדת.

אמר רב מרשיא: דבי רב אמרי: הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים
 - טמאים; בשעת פיזור עבים - דברי הכל טהורין. לא נחלקו אלא שהניחם
 בשעת קישור עבים, ונתפזרו, וחזרו ונתקשרו:

מר סבר: בטלה מחשבתו. **ומר סבר**: לא בטלה מחשבתו.

קושיא ותירוץ: **ולרבי יוסי דאמר** מחלוקת עדיין במקומה עומדת, בצרי להו!
 • **אמר רב נחמן בר יצחק**: אף בנות כותים נדות מעריסתן - בו ביום גזרו.

ואידך מאי היא? **דתנן**: כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע^ו.

אמר רבי טרפון: יז ע"א אקפח את בני^ו שזו הלכה מקופחת, ששמע השומע
 וטעה; האיכר עובר ומרדעו על כתפו, ואיהל צדו אחת על הקבר - טימאו אותו,
 משום כלים המאהילים על המת.

אמר רבי עקיבא: אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים:

- שיהו כל המטלטלים מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי
 המרדע,
- ועל עצמן - בכל שהן,
- ועל שאר אדם וכלים - בפותח טפח.

ביאור: **ואמר רבי ינאי**: ומרדע שאמרו: אין בעביו טפח, ויש בהיקפו טפח;
 וגזרו על היקפו משום עביו.

ולרבי טרפון דאמר: אקפח את בני שהלכה זו מקופחת, בצרו להו!

- **אמר רב נחמן בר יצחק**: אף בנות כותים נדות מעריסתן - בו ביום גזרו.
 ובאידך^ו, סבר לה **כרבי מאיר**.

נתר - מין אדמה לבנה. **ומיטמאין מאחוריהן** - אם נכנס טומאה לתוך אחוריהן מנחמן, בנקוס חקק בית
 מושבם. **תקנה** - להתייבש ולחזור ולעשותם כלים. **דרצפניהו מרצף** - שצרכה לגמרי. **מרדע** - מלמד הדיק.
אקפח - לשון מישוך, כלומר אקפסם. **ובאידך** - דמניח כלים. **קשה** - לפי שהלל היה הגשיל, והכניע עלמו מתוך
 ענוותנותו. **נושכות** - אשכולות הממוצרים. **כולן** גזירה אחת הן. **ד"א** - ע"ז. **סמנים** - לצבע. **כרשינין** -
 למאלל כהמה. **אונין** - אגודות. **שיהבילו** - שיחממו. **העין** - הצבע. **טוענין** על החמור.

אונין של פשתן נמי ליגזור!

- התם, כיון דקשי להו זיקא - לא מגלו ליה.
- צמר ליורה לגזור! אמר שמואל: ביורה עקורה.
- וניחוש שמא מגיס בה! בעקורה וטוחה.

והשתא דאמר מר: גזירה שמא יחתה בגחלים:

- האי קדרה חייאתא - שרי לאנוחה ערב שבת עם חשיכה בתנורא.
- מאי טעמא? כיון דלא חזי לאורתא, אסוחי מסח דעתיה מיניה, ולא אתי לחתויי גחלים.
- ובשיל - שפיר דמי.
- בשיל ולא בשיל - אסיר.
- ואי שדא ביה גרמא חייא - שפיר דמי.

והשתא דאמר מר: כל מידי דקשי ליה זיקא - לא מגלו ליה:

- האי בשרא דגדיא ושריק - שפיר דמי;
- דברחא ולא שריק - אסור;
- דגדיא ולא שריק, דברחא ושריק:

רב אשי: שרי. ורב ירמיה מדיפתי: אסיר.

- קושיא ותירוק: ולרב אשי דשרי, והתנן: אין צולין בשר בצל וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום!
- התם דברחא ולא שריק.

איכא דאמרי:

- דגדיא, בין שריק בין לא שריק - שפיר דמי;
- דברחא נמי ושריק - שפיר דמי,
- כי פליגי - דברחא ולא שריק:

דרב אשי: שרי. ורב ירמיה מדיפתי: אסיר.

- קושיא ותירוק: ולרב אשי דשרי, והתנן: אין צולין בשר בצל וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום!
- התם בבשרא אגומרי.

אמר רבינא: האי קרא חייא - שפיר דמי; כיון דקשי ליה זיקא, כבשרא דגדיא דמי.

בית שמאי אומרים: אין מוכרין.

תנו רבנן:

- א. בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם חפצו לנכרי; ולא ישאילנו, ולא ילונו, ולא יתן לו במתנה, אלא כדי שיגיע לביתו.
- ב. ובית הלל אומרים: כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה.
- ג. רבי עקיבא אומר: כדי שיצא מפתח ביתו.
- אמר רבי יוסי ברבי יהודה: הן הן דברי רבי עקיבא, הן הן דברי בית הלל. לא בא רבי עקיבא אלא לפרש דברי בית הלל.

תנו רבנן:

- א. בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם חפצו לנכרי, אלא אם כן יודע בו שיכלה קודם הפסח.
- ב. ובית הלל אומרים: כל זמן שמותר לאוכלו - מותר למוכרו.
- רבי יהודה אומר: יט ע"א כותח הבבלי, וכל מיני כותח - אסור למכור שלשים יום קודם הפסח.

תנו רבנן: נותנין מזונות לפני הכלב בחצר; נטלו ויצא - אין נזקקין לו.

כיוצא בו: נותנין מזונות לפני הנכרי בחצר; נטלו ויצא - אין נזקקין לו.

הא תו למה לי? היינו הך!

- מהו דתימא: האי - רמי עליה, והאי לא רמי עליה, קמשמע לן.

תנו רבנן: לא ישכיר אדם כליו לנכרי בערב שבת; ברביעי ובחמישי - מותר.

כיוצא בו: אין משלחין איגרות ביד נכרי בערב שבת; ברביעי ובחמישי - מותר.

אמרו עליו על רבי יוסי הכהן, ואמרי לה: על רבי יוסי החסיד, שלא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם.

א. בית שמאי אומרים: אין נותנין עורות לעבדן, ולא כלים

לכובס נכרי, אלא כדי שיעשו מבעוד יום.

ב. ובכולן בית הלל מתירין עם יח ע"א השמש.

אמר רב שמעון בן גמליאל: נוהגין היו בית אבא, שהיו נותנין

כלי לבן לכובס נכרי, שלשה ימים קודם לשבת.

- ושויין אלו ואלו: שטוענין קורת בית הבד, ועגולי הגת.

גמרא

מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתן?

- אמר רב יוסף: רבי היא, דתניא:

א. אחד נותן את הקמח, ואחד נותן את המים - האחרון חייב, דברי רבי.

ב. רבי יוסי [ברבי יהודה] אומר: אינו חייב עד שיגבל.

קושיא ותירוק: אמר ליה אביי: ודילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי, אלא בקמח דבר גיבול הוא, אבל דיו דלאו בר גיבול הוא - אימא ליחייב!

- לא סלקא דעתך, דתניא:

א. אחד נותן את האפר, ואחד נותן את המים - האחרון חייב, דברי רבי.

ב. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: עד שיגבל.

קושיא ותירוק: ודילמא, מאי אפר? עפר, דבר גיבול הוא.

- והתניא: אפר. והתניא: עפר!

דחיית התירוק: מידי גבי הדדי תניא?

תנו רבנן:

• פותקין מים^ו לגינה ערב שבת עם חשיכה, ומתמלאת והולכת כל היום כולו.

• ומניחין מוגמר תחת הכלים^ו, ומתגמרין והולכין כל היום כולו.

• ומניחין גפרית תחת הכלים^ו, ומתגפרין והולכין כל השבת כולה.

• ומניחין קילור^ו על גבי העין, ואיספלנית^ו על גבי מכה, ומתרפאת והולכת כל היום כולו.

אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים, אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום.

מאי טעמא? אמר רבה: מפני שמשמעת קול.

קושיא ותירוק: אמר ליה רב יוסף: ולימא מר משום שביתת כלים! דתניא: "ובכל אשר אכרתו אליכם תשמרו" - לרבות שביתת כלים.

- אלא אמר רב יוסף: משום שביתת כלים.

שאלה ותשובה: והשתא דאמרת לבית הלל אית להו שביתת כלים דאורייתא, גפרית ומוגמר מאי טעמא שרו?

- משום דלא קעביד מעשה.

שאלה ותשובה: אונין של פשתן מאי טעמא שרו?

- משום דלא עביד מעשה, ומינח ניחא.

שאלה ותשובה: מצודות חיה ועוף ודגים, דקא עביד מעשה, מאי טעמא שרו?

- התם נמי, בלחי וקוקרי^ו, דלא קעביד מעשה.

והשתא דאמר רב אושעיא אמר רב אסי: מאן תנא שביתת כלים דאורייתא? בית שמאי היא ולא בית הלל:

• לבית שמאי: בין דקעביד מעשה, בין דלא קעביד מעשה - אסור.

• לבית הלל: אף על גב דקעביד מעשה - שרי.

שאלה ותשובה: והשתא דאמרת: דלבית שמאי אף על גב דלא עביד מעשה - אסור; אי הכי, יח ע"ב מוגמר וגפרית, מאי טעמא שרו בית שמאי?

- התם מנח אארעא.

שאלה ותשובה: גיגית^ו, ונר, וקדרה, ושפוד, מאי טעמא שרו בית שמאי?

- דמפקר להו אפקורי.

שאלה ותשובה: מאן תנא להא, דתנו רבנן:

• לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמסין^ו, ותניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה. ואם נתנן - למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו.

• כיוצא בו, לא ימלא נחתום חבית של מים, ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה. ואם עשה כן - למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו.

לימא בית שמאי היא, ולא בית הלל!

- אפילו תימא בית הלל, גזירה שמא יחתה בגחלים.

אי הכי, מוגמר וגפרית נמי לגזור!

- התם לא מחתי להו, דאי מחתי - סליק בהו קוטרא^ו, וקשי להו.

לעבדן נכרי. פותקין - פותחין שפת המעין. תחת הכלים - הנגדים, לנשם אותם. תחת הכלים של כסף להשמיר את האורות. קילור - מחנושם רפואה. אספלנית - רעיה. בלחי וקוקרי - חכה וסל לתפיסת דגים. גיגית לעשיית שכר. עססיות ותורמסין - מיני קטניות שזריזים בישול רב. סליק - עולה בהם עשן. זיקא - שאם יפתח התנור יכנס הרוח. חייאתא - אינה מנושלת כלל. ובשיל - מנושלת כל זריזה. גרמא חייא - עשם לא מנושלת. גדיא - הרוח מזוקק לו. שריק - פי התנור סמום צניטו מנסכיז לכיסוי. ברחא - איל גדול לא מזיקה לו הרוח. אגומרי - על גמלים. קרא חייא - דלעת שאינו מנושל. כותח - עשי מלחם מי גינה ומלח, ומשמע לטיבול.

הני תרי תלמידי: חד מציל בחד מנא, וחד מציל בארבע וחמש מאני.
וקמיפלגי בפלוגתא דרבה בר זבדא ורב הונא.

משנה

- א. אין צולין בשר בצל וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום.
- ב. אין נותנין פת לתנור עם חשכה, ולא חררה על גבי גחלים, אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום.
- ב. רבי אליעזר אומר: כדי שיקרום התחתון שלה.
- משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה.
- ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד; **כ"ע"א**
- ובגבולין - כדי שתאחוז האור ברובו.
- רבי יהודה אומר: בפחמין כל שהוא.

גמרא

וכמה? אומר רבי אליעזר אומר רב: כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי.
איתמר נמי: אומר רב אסי אומר רבי יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי נכרים.

תניא: חנייא אומר: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - מותר להשהותו על גבי כירה, ואף על פי שאין גרופה וקטומה.

אין נותנין את הפת כו'.

איבעיא להו: 'תחתון' - האיך דגבי תנור; או דילמא 'תחתון' - האיך דגבי האור?
תא שמע: רבי אליעזר אומר: כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור.

משלשלין את הפסח.

מאי טעמא? משום דבני חבורה זריזין הן.

הא לאו הכי, לא?! והאמר מר: גדיא, בין שריקין בין לא שריק - שפיר דמי!

• התם מינתח, הכא - לא מינתח.

ומאחיזין את האור וכו'.

מנהני מילי? אומר רב הונא: "לא תבערו אש בכל משבתיכם" - "בכל מושבותיכם"
אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד.

מתקיף לה רב חסדא: אי הכי, אפילו בשבת נמי!

אלא אומר רב חסדא: קרא כי אתא - למישורי אברים ופדרים הוא דאתא.
וכהנים זריזין הן.

ובגבולין כדי שתאחוז כו'. מאי רובין?

א. אומר רב: רוב כל אחד ואחד.

ב. ושמואל אומר: כדי שלא יאמרו הבא עצים ונניח תחתיהן.

תנא רב חייא לסיועיה לשמואל: כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה, ולא שתהא שלהבת עולה על ידי דבר אחר.

עץ יחידי: רב אמר: רוב עביו. ואמרי לה: ברוב היקפו.

אמר רב פפא: הלכך בעינן רוב עביו, ובעינן רוב היקפו.

כתנאי:

א. רבי חייא אומר: כדי שישחת העץ ממלאכת האומן.

ב. רבי יהודה בן בתירא אומר: כדי שתאחז האש משני צדדין.

ואף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר: "את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נאור, היצולו למלאכה".

"והאף לפניו מבערת". מאי 'אף'? אומר רב: אחוונא. ושמואל אומר: עצים שנדלקו באחוה.

ההוא דאמר להו: מאן בעי אחוונא? אשתכח ערבתא.

תנו רבנן: אין משלחין איגרת ביד נכרי ערב שבת, אלא אם כן קוצץ לו דמים.

א. בית שמאי אומרים: כדי שיגיע לביתו.

ב. ובית הלל אומרים: כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה.

והלא קצץ!

• אומר רב ששת, הכי קאמר: ואם לא קצץ, בית שמאי אומרים: עד שיגיע לביתו. ובית הלל אומרים: עד שיגיע לבית הסמוך לחומה.

והאמרת רישא אין משלחין!

• לא קשיא, הא - דקביע בי דואר במתא, והא - דלא קביע בי דואר במתא.

תנו רבנן: אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת.

במה דברים אמורים? לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה - שפיר דמי.

א. ופוסק עמו על מנת לשבות, ואינו שובת, דברי רבי.

ב. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך.

ומצור לצידן, אפילו בערב שבת מותר.

תנו רבנן: אין צריך על עיירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם לשבת.

ואם התחילו - אין מפסיקין.

וכן היה שמאי אומר: "עד רהה" - אפילו בשבת.

אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו וכו'.

תניא: אומר רבי צדוק: כך היה מנהגו של בית רבן גמליאל: שהיו נותנין כלי לבן לכובס שלשה ימים קודם לשבת; וצבועים, אפילו בערב שבת.

ומדבריהם למדנו, שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין.

עובדא: אביי הוה יהיב ליה ההוא מנא דצביעא לקצרא, אומר ליה: כמה בעית עילוייה? אומר ליה: כדחירא. אומר ליה: כבר קדמוך רבנן.

אמר אביי: האי מאן דיהיב מנא לקצרא - במשחא נתיב ליה, ובמשחא נשקול מיניה. דאי טפי - אפסדיה, דמתחיה; ואי בציר - אפסדיה, דכווציה.

ושוין אלו ואלו שטוענין כו'.

מאי שנא כולהו דגזרו בהו בית שמאי, ומאי שנא קורות בית הבר ועיגולי הגת דלא גזרו?

• הנך דאי עביד להו בשבת מיחייב חטאת - גזרו בהו בית שמאי ערב שבת עם חשכה.

• קורות בית הבר ועיגולי הגת, דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת - לא גזרו.

מאן תנא דכל מידי דאתי ממילא - שפיר דמי?

א. אומר רבי יוסי בר חנינא: רבי ישמעאל היא. דתנן: השום והבוטר והמלילות שרסקן מבעוד יום, רבי ישמעאל אומר: יגמור משתחשך,

ורבי עקיבא אומר: יט ע"ב לא יגמור.

ב. ורבי אלעזר אומר: רבי אלעזר היא. דתנן: חלות דבש שריסקן בערב שבת, ויצאו מעצמן - אסור, ורבי אלעזר מתיר.

ורבי יוסי בר חנינא מאי טעמא לא אמר כרבי אלעזר?

אמר לך: התם הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל, הכא - מעיקרא אוכל והשתא משקה.

ורבי אלעזר אמר לך: הא שמעינן ליה לרבי אלעזר דאפילו זיתים וענבים - נמי שרי. דהא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא, אתא ואייתי מתניתא בדיה:

א. זיתים וענבים שריסקן מערב שבת, ויצאו מעצמן - אסורין.

ב. רבי אלעזר ורבי שמעון מתירין.

ורבי יוסי בר חנינא, ברייתא לא שמיע ליה.

ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר כרבי יוסי בר חנינא?

אמר לך: לאו איתמר עלה: אמר רבא בר חנינא אומר רבי יוחנן: במחוסרין דיכה - דכולי עלמא לא פליגי, כי פליגי - במחוסרין שחיקה. והני נמי - כמחוסרין דיכה דמו.

הורה רבי יוסי בר חנינא כרבי ישמעאל.

(א) שמן של בדדין, ומחצלות של בדדין: רב אסר, ושמואל שרי.

(ב) הני כרכי דזוזי: רב אסר, ושמואל שרי.

(ג) אמר רב נחמן: עז לחלבה, ורחל לגיזתה, ותרנגולת לביצתה, ותורי דרידיא, ותמרי דעיסקא: רב אסר, ושמואל אומר: מותר.

וקמיפלגי בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון.

ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגיז: כרבי שמעון, שמתיה רב המנוא.

והא כרבי שמעון סבירא לן! באתריה דרב הוה, לא איבעי ליה למיעבד הכי.

בי דואר - בית שלוש העיר, ורגילים לשלוח לו איגרות. מנא דצביעא לקצרא - נגד נצוב לכובס. במשחא - במדה. שמן של בדדין - הנשאר בזיות הדב תחת הקורות, וניתן כשכר לעובדי הדב. מחצלות שמכסים בהן את הזימים. כרכי - מחצלות שמכסים בהן את הסמורה כספינה, דזוזי - שהן זוג. תורא דרידיא - שור העומד להמישה. תמרי דעיסקא - העומדין לסחורה. חרתא דארגיז - שם מקום, ע"ש מכשף שגנה לאותה העיר. מציל אוכלים ומשקים מפני הלליקה לחלז המעורבת בחד מנא - הרבה ככלי גדול. בארבע וחמש מאני - אלא שמעבר כולם למוך כלי גדול וכן מוילאס. בפלוגתא - שחולקים לקמן ביישוב שתי משניות. בן דרוסאי - לטעים היה, ומצטל בישולו שלש. גרופה מן הגמלים נמגריפה. קטומה - כיסה הגמלים באפר להפיג חומם. שריק - פי התנור פתום צניע. מינתח לנתחים, ואם פותח פי התנור, נכנסת הרוח ומזיקה לו. שישחת רוב עביו של העץ. מב' צדדין - רוב היקפו. את שני קצותיו - היינו רוב היקפו של זמורת הגפן אכלה האש (משל על ישראל), ותוכו נחר - יבש; הרי יש רמז שצדו היקפו ממשך האש לעבור. אחוונא - ערבה. באחוה - יחד במדורה.

אמר רבי הונא: קנים - אין צריכין רוב; אגדן - צריכין רוב. גרעינין - אין צריכין רוב, נתנן בחותלות - צריכין רוב.

מתקיף לה רב חסדא: אדרבה, איפכא מסתברא: קנים - מבדרין, אגדן - לא מבדרין; גרעינין - מבדרין, נתנן בחותלות - לא מבדרין.

איתמר נמי: ר' ע"ב אמר רב כהנא: קנים שאגדן - צריכין רוב, לא אגדן - אין צריכין רוב. גרעינין - צריכין רוב, נתנן בחותלות - אין צריכין רוב.

תני רב יוסף: ארבע מדורות - אין צריכין רוב: של זפת, ושל גפרית, ושל גבינה, ושל רבב.

במתניתא תנא: אף של קש, ושל גבבא.

אמר רבי יוחנן: עצים של בבל - אין צריכין רוב.

מתקיף לה רב יוסף: מאי היא? אילימא סילתין; השתא פתילה? **אמר עולא:** המדליק - צריך שידליק ברוב היוצא, סילתין מבעיא!
אלא אמר רב יוסף: שוכא דארזא. **רמי בר אבא אמר:** זאזא.

הדרן עלך יציאות השבת

משנה

במה מדליקין ובמה אין מדליקין?

- א. אין מדליקין לא בלכש, ולא בחוסן, ולא בכלך, ולא בפתילת האידן, ולא בפתילת המדבר, ולא בירוקה שעל פני המים.
- ב. ולא בזפת, ולא בשעורה, ולא בשמן קיק, ולא בשמן שריפה, ולא באליה, ולא בחלב.
- ג. **נחום המדי אומר:** מדליקין בחלב מבושל.
- ד. **וחכמים אומרים:** אחד מבושל, ואחד שאינו מבושל - אין מדליקין בו.

גמרא

לכש - שוכא דארזא. שוכא דארזא - עץ בעלמא הוא! בעמרניתא דאית ביה.

ולא בחוסן.

אמר רב יוסף: נעורת של פשתן.

אמר ליה אביי: והכתיב: "והיה החסון לנעורת", (מכלל דחוסן לאו נעורת הוא!) **אלא אמר אביי:** כיתנא דדייק ולא נפיין.

ולא בכלך.

אמר שמואל: שאלתינהו לכל נחותי ימא, ואמרי לי: 'כולכא' שמיה.

רב יצחק בר זעירא אמר: גושקרא.

רבין ואביי הוו יתבי קמיה **דרבנא נחמיה** אחוה דריש גלותא. חזייה דהוה לביש מטכסא. **אמר ליה רבין לאביי:** היינו כלך דתנן. **אמר ליה:** אנן שירא פרנדא קרינן ליה.

מיתבי: השיראים, והכלך, והסיריקין - חייבין בציצית!

(תיובתא דרבין) תיובתא!

איבעית אימא: שירא לחוד, ושירא פרנדא לחוד.

ולא בפתילת האידן - אחוינא.

רבין ואביי הוו קאזלו בפקתא דטמרווריתא. חזינהו להנהו ארבתא.

אמר ליה רבין לאביי: היינו אידן דתנן. **אמר ליה:** ההיא עץ בעלמא הוא! קלף ואחוי ליה עמרניתא דביני ביני.

ולא בפתילת המדבר - שברא.

**ולא בירוקה שעל כו'.
מאי היא? אילימא אוכמתא דחריצין - איפרוכי מפרכין!**

אלא אמר רב פפא: אוכמתא דארבא.

תנא: הוסיפו עליהן של צמר ושל שער.

ותנא דיזן: צמר - מכווץ כוויץ, שער - איחרוכי מיחרך.

ולא בזפת.

זפת - זיפתא, שעוה - קירותא.

תנא: עד כאן - פסול פתילות, מכאן ואילך - פסול שמנים.

פשיטא!

• שעוה איצטריכא ליה, מהו דתימא: לפתילות נמי לא חזיא, קא משמע לן.

תנו רבנן: כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת, אבל עושין מהן מדורה:
• בין להתחמם כנגדה, בין להשתמש לאורה;
• בין על גבי קרקע, בין על גבי כירה.
ולא אסרו, אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד.

ולא בשמן קיק וכו'.

מאי שמן קיק?

א. **אמר שמואל:** שאילתינהו לכל נחותי ימא, ואמרו לי: עוף אחד יש בכרכי הים, וקיק שמו.

ב. **רב יצחק בריה דרב יהודה אמר:** משחא דקאזא.

ג. **ריש לקיש אמר:** קיקיון דיונה.

אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי קיקיון דיונה, ולצלוליבא דמין, ומדפסקי רבי, ועל פום חנותא מדלן יתיה, ומפרציזוהי עבדי משחא, ובענפוהי נייהן כל בריחי דמערבא.

אמר רבה:

- פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מפני שהאור מסכסכת בהן.
- שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן - מפני שאין נמשכין אחר הפתילה.

בעא מיניה אביי מרבה: שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק? מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו, או לא?

אמר ליה: אין מדליקין. מאי טעמא? לפי שאין מדליקין.

איתיביה: כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו - אין מדליקין בו. **רבן שמעון בן גמליאל אומר:** של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין. קתני מיהת מדליקין!

קושיא נגדית ותירוץ: **אמר ליה:** אדמותבת לי **מדרבן שמעון בן גמליאל,** סייעינהו **מדתנא קמא!**

• הא לא קשיא, מעשה רב.

• מכל מקום קשיא! מאי לאו להדליק?

• לא, להקפות.

אי להקפות - מאי טעמא **דתנא קמא!**

- כולה **רבן שמעון בן גמליאל היא,** וחסורי מיחסרה **והכי קתני:** כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו - אין מדליקין בו.
- במה דברים אמורים? להדליק, אבל להקפות - מותר, **שרבן שמעון בן גמליאל אומר:** של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז.

איני?! **והאמר רב ברונא אמר רב:** חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו - אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק!

- הני - מימשכי בעינייהו, והני - לא מימשכי בעינייהו; וגזרו רבנן על חלב מהותך - משום חלב שאינו מהותך, ועל קרבי דגים שנמוחו - משום קרבי דגים שלא נמוחו.

קושיא ותירוץ: וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו - שנתן לתוכן שמן, משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו - שלא נתן לתוכן שמן!

• היא גופה גזירה, ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה!?

גרעינין של תמרים. חותלות - כלים העשויים מלולגים. מבדרין - מפחירס, ואין אחד מנעיר את השני. רבב - שומן ושעוה וכל דבר היצטרך. סילתין - חמיטות דקות; וצבנל נוהגים להדליק בהן. פתילה של צמד הטבולה בשמן, וזמזה לילק. שוכא דארזא - עץ של ארץ, שהוא יבש ודק, ויש כמין למר בין קליפה לעץ. זאזא - טבח הזומח סביב האילן. עמרניתא - כמין למר יש בין קליפתו לעץ. נעורת - הפסולת הנעדר מהשפתן בשעת ניפוח (סריקה). והיה החסון - הניצור יהיה חלש. כיתנא - פשתן כמוש שאינו מנופך. גושקרא - פסולת הנשי. מטכסא - לבוש העשוי מאותו לך. שיראים - מעיל העשוי מעיקר המשי. סיריקין - העשוי מהמשי הדך. שירא - שיראים. אחוינא - כמין למר שיש בין קליפתו עץ הערבה לעץ. פקתא - נקעה. ארבתא - עני ערבה. עץ - ואינו ראוי לפתילה. שברא - מין עשב ארוך. אוכמתא דחריצין - ירקרקת הגדלה על פני מים מכוונסים. איפרוכי - ממפוררת. אוכמתא דארבא - ירקרקת שעל הספינה. צמר מתכווץ ושער נשרף, ואינם דולקים כלל. משחא דקאזא - שמן העשוי מגרעיני למר גפן. קיקיון - למח כעין של יונה. צלוליבא - מין למת. ומדפסקי רבי - צבילות המים הוא גדל. ועל פום - על פתח התנויות מוליס אותו לל ולרית טוב. מפרציזוהי - מגרעיניו. בענפוהי - כלל ענפיו נחיס כל חולי א"י. מסכסכת - קופסת. ל"א: בוערת מסביב לפתילה ממנון. לפי שאין מדליקין בעינייהו - גזרו אף בזה. מעשה רב - הואיל ומעיד שכן היו עושים - הלכה היא.

תנן התם:

- גץ היוצא מתחת הפטיש, ויצא והזיק - חייב.
  - גמל שטעון פשתן, והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני, והדליק את הברירה - בעל הגמל חייב.
  - א. הניח חנוני את נרו מבחוץ - חנוני חייב.
  - ב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה - פטור.
- אמר רבינא (משום דרבה):** זאת אומרת: נר חנוכה - מצוה להניחה בתוך עשרה. דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה - לימא ליה: היה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו!
- דחייא:** ודילמא, אי מיטרחא ליה טובא, אתי לאימונעי ממצוה.

אמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום: **כב ע"א** נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה - פסולה, כסוכה וכמבוי.

ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב: "והבור רק אין בו מים". ממשמע שנאמר: "והבור רק", איני יודע ש"אין בו מים"? אלא מה תלמוד לומר: "אין בו מים"? מים - אין בו, אבל נחשים ועקרבים - יש בו.

אמר רבה: נר חנוכה - מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח. והיכא מנח ליה?

- א. רב אחא בריה דרבא אמר: מימין.
  - ב. רב שמואל מדפתי אמר: משמאל.
- והילכתא:** משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל, ומזוזה מימין.

אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב): אסור להרצות מצות כנגד נר חנוכה. כי אמריתיה קמיה דשמואל, **אמר לי:** וכי נר קדושה יש בה? **מתקיף לה רב יוסף:** וכי דם קדושה יש בו? **דתניא:** "ושפך", "וכסה" - במה ששפך - יכסה; שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הכא נמי - שלא יהו מצות בזויות עליו!

בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו להסתפק מנוי סוכה כל שבעה?

- **אמר להו:** הרי אמרו: אסור להרצות מצות כנגד נר חנוכה.
- אמר רב יוסף:** מריה דאברהם! תלי תניא בדלא תניא; סוכה - תניא, חנוכה - לא תניא! **דתניא:** סככה כהלכתה, ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין. ותלה בה אגוזים, אפרסקין, שקדים, ורמונים, ופרכילי ענבים, ועטרות של שבלים, יינות, שמנים, וסלתות - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג. ואם התנה עליהן - הכל לפי תנאו.
- **אלא אמר רב יוסף:** אבהוון דכולהו - דם.

איתמר:

- א. רב אמר: אין מדליקין מנר לנר.
- ב. ושמואל אמר: מדליקין.

- א. רב אמר: אין מתירין ציצית מבגד לבגד.
- ב. ושמואל אמר: מתירין מבגד לבגד.

- א. רב אמר: אין הלכה כרבי שמעון בגרירה.
- ב. ושמואל אמר: הלכה כרבי שמעון בגרירה.

אמר אביי: כל מילי דמר עביד כרב, לבר מהני תלת דעביד **כשמואל:**

- א) מדליקין מנר לנר, ב) ומתירין מבגד לבגד, ג) והלכה כרבי שמעון בגרירה.
- **דתניא:** רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

יתב ההוא מרבנן קמיה **דרב אדא בר אהבה**, ויתיב וקאמר:

א. טעמא **דרב**, משום ביזוי מצוה.

אמר להו: לא תציתו ליה;

ב. טעמיה **דרב**, משום דקא מכחיש מצוה.

מאי בינייהו? איכא בינייהו: דקא מדליק משרגא לשרגא:

א) מאן דאמר משום ביזוי מצוה - משרגא לשרגא מדליק.

ב) מאן דאמר משום אכחושי מצוה - משרגא לשרגא נמי אסור.

תני רמי בר חמא: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר: "להעלות נר תמיד".

הוא תני לה והוא אמר לה: כדי שתהא שלהבת עולה מאליה, ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר.

קושיא ותיירוי: תנן: מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין, ומהן מדליקין!

• שמחת בית השואבה שאני.

קושיא ותיירוי: תא שמע: **דתני רבה בר מתנה:** בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן, ומהן היו עושין פתילות למקדש. מאי לאו דכלאים?!

• לא, דבוי.

א. **אמר רב הונא:** פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול.

▪ **אמר רבא:** מאי טעמא **דרב הונא**? **קסבר:** כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה.

ב. **ורב חסדא אמר:** מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת.

▪ קסבר: כבתה **כא ע"ב** אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה.

ג. **אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב:** פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת.

▪ **אמר רבי ירמיה:** מאי טעמא **דרב**? **קסבר:** כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה.

אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה - ולא קיבלה.

כי אתא רבין, **אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן** - וקיבלה.

אמר: אי זכאי גמירתיה לשמעתייה מעיקרא.

והא גמרה! נפקא מינה לגירסא דינקותא.

וכבתה אין זקוק לה? **ורמינהו:** מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה!

• לא, דאי לא אדליק - מדליק. ואי נמי: לשיעורה.

עד שתכלה רגל מן השוק, ועד כמה?

• **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:** עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

תנו רבנן: מצות חנוכה - נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד.

והמהדרין מן המהדרין:

א. בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך.

ב. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא: **רבי יוסי בר אבין, ורבי יוסי בר זבידא:**

א. חד אמר:

א) טעמא **דבית שמאי** - כנגד ימים הנכנסין.

ב) וטעמא **דבית הלל** - כנגד ימים היוצאין.

ב. **וחד אמר:**

א) טעמא **דבית שמאי** - כנגד פרי החג.

ב) וטעמא **דבית הלל** - דמעלין בקדש ואין מורידין.

שיעור: **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:** שני זקנים היו בצידן: אחד עשה **כבית שמאי**, ואחד עשה **כדברי בית הלל**. זה נותן טעם לדבריו -

כנגד פרי החג. וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורידין.

תנו רבנן: נר חנוכה:

▪ מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ.

▪ אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים.

▪ ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו ודיו.

אמר רבא:

▪ צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה - לא צריך.

▪ ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה - צריך נר אחרת.

מאי חנוכה? **דתנו רבנן:** בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון - דלא למספד בהון, ודלא להתענות בהון.

שכשנכנסו יוונים להיכל, טמאו כל השמינים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו

שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

דבר אחר - מיקון והטייה. **מפקיעין** - קורעים ועושים פתילות. **תרמודאי** - סא אומה מלקטי עגיס דקיס, שמתעכבין בשוק. **גץ** - גילון. **בירה** - בית גדול. **להרצות** - למנות. **במה ששפך** - זילוי. **קרמים** - יריעות כצנעוניות. **פרכילי ענבים** - זמורות הגפן עם האשכולות התלוים בהן. **אבהוון דכולהו** - זילמדו כולם ממנו. **דס** - יסאוי הדס. **מנר דמוכה** - מר - רבה.

מאי ממעט? ממעט זמן. ונימעוט נס! נס כל יומי איתיה.

מאי מברך? מברך: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה'. והיכן צונו?

א. **רב אויא אמר:** מ"לא תסור".

ב. **רב נחמיה אמר:** "שאל אביך ויגדר, וקניך ויאמרו לך".

מתיב רב עמרם: הדמאי - מערבין בו ומשתתפין בו, ומברכין עליו ומזמנין עליו, ומפרישין אותו ערום ובין השמשות.

ואי אמרת: כל מדרבנן בעי ברכה, הכא כי קאי ערום, היכי מברך? והא בעינן "וזהו מוזהר קדיש", וליכא!

א. **אמר אביי:** ודאי דדבריהם - בעי ברכה, ספק דדבריהם - לא בעי ברכה. קושיא ותירוק: והא יום טוב שני, דספק דבריהם הוא, ובעי ברכה!

• התם, כי היכי דלא לזילזולי בה.

ב. **רבא אמר:** רוב עמי הארץ מעשרין הן.

אמר רב הונא: חצר שיש לה שני פתחים - צריכה שתי נרות.

אמר רבא: לא אמרן אלא משתי רוחות, אבל מרוח אחת - לא צריך.

קושיא ותירוק: מאי טעמא? אילימא משום חשדא, חשדא דמאן? אילימא חשדא דעלמא, אפילו ברוח אחת - נמי ליבעי! אי חשדא דבני מתא - אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי!

• לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי: כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.

ומנא תימרא דחיישינן לחשד?

דתניא: אמר רבי שמעון: בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדה: (א) מפני גזל עניים, (ב) ומפני ביטול עניים, (ג) ומפני החשד, (ד) ומשום 'בל תכלה'.

(א) מפני גזל עניים - שלא יראה בעל הבית שעה פנויה, ויאמר לקרובו עני: הרי זו פאה. **כג ע"ב**

(ב) ומפני ביטול עניים - שלא יהו עניים יושבין ומשמרין: עכשיו מניח בעל הבית פאה.

(ג) ומפני חשד - שלא יהיו עוברין ושבין אומרים: תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו.

(ד) ומשום 'בל תכלה'.

קושיא ותירוק: אטו כולהו לאו משום 'בל תכלה' נינהו?!

• **אמר רבא:** מפני הרמאין.

אמר רב יצחק בר רדיפה אמר רב הונא: נר שיש לה שני פיות - עולה לשני בני אדם.

אמר רבא: מילא קערה שמן, והקיפה פתילות:

• כפה עליה כלי - עולה לכמה בני אדם.

• לא כפה עליה כלי - עשאה כמין מדורה, ואפילו לאחד נמי אינה עולה.

אמר רבא: פשיטא לי, נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו.

בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף, דתדיר. או דילמא, נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא?

• בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא:

א. הרגיל בנר - הויין ליה בנים תלמידי חכמים.

ב. הזהיר במזוזה - זוכה לדירה נאה.

ג. הזהיר בציצית - זוכה לטלית נאה.

ד. הזהיר בקידוש היום - זוכה וממלא גרבי ייף.

רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותניי אפתחא **דרבי אבין נגרא**. חזא דהוה רגיל בשרגי טובא; אמר: תרי גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו **רב אידי בר אבין**, ו**רב חיאי בר אבין**.

רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותניי אפיתחא דבי נשא **דרב שיזבי**. חזא דהוה רגיל בשרגי טובא. אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו **רב שיזבי**.

קינסא - קיסס. **אכסנאי** - אורז. **מר** - רב. **משוך** - דולק יומר זמן משמן זית. **צליל** - צלול ומאיר. **לגבל** - לערבב השמורים בשמן זית. **לעשן** - לעשות השמורים ע"י עישון וזוכית בעשן שמן זית. **שרף** היזא מאלין הקטף. **מברך שתיים** - שעשה נסים ושהחיינו. **חצר** - שיש לבית צ' פתחים פמוחים לחצר. **נר ביתו** - נר שבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לצ' נרות. **גרבי** - כדים. **חליף ותני** - עובר ממנו. **בי נשא** - בית אביו או חמיו.

קושיא על ההוא מרבנן: **מתיב רב אויא:** סלע של **כב ע"ב** מעשר שני - אין שוקלין כנגדו דנרי זהב, ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר.

אי אמרת בשלמא, כי פליגי **רב ושמואל** מנר לנר, אבל בקינסא אסר **שמואל**, הא לא תהוי תיובתא. אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי, הא תהוי תיובתא! תירוק: **אמר רבה:** גזירה שמא לא יכוין משקלותיו, וקא מפיק להו לחולין.

קושיא על שניהם: **מתיב רב ששת:** "מלווין לפרוכת הערת יערך". וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר, לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות היא לכאי עולם שהשכינה שורה בישראל.

מאי עדות? **אמר רב:** זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק, ובה היה מסיים.

סיום הקושיא: והא הכא, כיון דקביעי נרות, לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי. קשיא בין למאן דאמר משום בזוי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחוי מצוה!

תירוק: **תרגמא רב פפא:** בפתילות ארוכות.

קושיא: סוף סוף, למאן דאמר משום אכחוי מצוה קשיא! קשיא.

שאלה ותשובה: מאי הוי עלה? **אמר רב הונא בריה דרב יהושע:** חזינא אי הדלקה עושה מצוה - מדליקין מנר לנר, ואי הנחה עושה מצוה - אין מדליקין מנר לנר.

דאיבעיא להו: הדלקה עושה מצוה, או הנחה עושה מצוה?

תא שמע: דאמר רבא: היה תפוש נר חנוכה ועומד - לא עשה ולא כלום. שמע מינה: הנחה עושה מצוה.

• התם, הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה.

תא שמע: דאמר רבא: הדליקה בפנים והוציאה - לא עשה כלום.

אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - הדלקה במקומו בעינן; משום הכי לא עשה כלום. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, אמאי לא עשה ולא כלום?

• התם נמי, הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה.

תא שמע: דאמר רבי יהושע בן לוי: כג ע"א עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצאי שבת מכבה ומדליקה.

אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - שפיר. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, האי 'מכבה ומדליקה'! מכבה, ומגביה ומניחה, ומדליקה מיבעי ליה!

ועוד, מדקא מברכינן: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה', שמע מינה: הדלקה עושה מצוה, שמע מינה.

והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה:

• הדליקה חרש שוטה וקטן - לא עשה ולא כלום.

אשה - ודאי מדליקה, **דאמר רבי יהושע בן לוי:** נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

אמר רב ששת: אכסנאי - חייב בנר חנוכה.

אמר רבי זירא: מריש כי הוינא בי רב, משתתפנא בפרטי בהדי אושפיזא. בתר דנסיבי איתתא, אמנינא: השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי.

אמר רבי יהושע בן לוי: כל השמנים כולן - יפין לנר, ושמון זית מן המובחר.

אמר אביי: מריש הוה מהדר מר^ו אמשחא דשומשמי; אמר: האי משך נהורי^ו טפי. כיון דשמע לה להא **דרבי יהושע בן לוי** מהדר אמשחא דזיתא, אמר: האי צליל נהוריה^ו טפי.

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל השמנים - יפין לדיו, ושמון זית מן המובחר.

איבעיא להו: לגבל^ו או לעשן^ו?

תא שמע:

(א) **דתני רב שמואל זוטרי:** כל השמנים יפין לדיו, ושמון זית מן המובחר; בין לגבל בין לעשן.

(ב) **רב שמואל בר זוטרא מתני הכי:** כל העשנים יפין לדיו, ושמון זית מן המובחר.

• **אמר רב הונא:** כל השרפין יפין לדיו, ושרף קטף^ו יפה מכולם.

א. **אמר רב חיאי בר אשי אמר רב:** המדליק נר של חנוכה - צריך לברך.

ב. **ורב ירמיה אמר:** הרואה נר של חנוכה - צריך לברך.

אמר רב יהודה:

• יום ראשון - הרואה מברך שתיים^ו, ומדליק מברך שלש.

• מכאן ואילך - מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת.

צדדי האיבעיא: כיון דלית ביה מוסף בדידיה - לא מדכרינן. או דילמא, יום הוא שחייב בארבע תפלות?

א. **רב הונא ורב יהודה** דאמרי תרוייהו: אינו מזכיר.

ב. **רב נחמן ורבי יוחנן** דאמרי תרוייהו: מזכיר.

אמר אבבי לרב יוסף: הא **דרב הונא ורב יהודה** - **דרב הוא**. **דאמר רב גידל אמר רב**: ראש חדש שחל להיות בשבת, המפטיר בנביא בשבת - אינו צריך להזכיר של ראש חדש; שאילמלא שבת, אין נביא בראש חדש.

קושיא: מי דמי?! התם - נביא בדראש חדש ליכא כלל, הכא - איתיה בערבית ושחרית ומנחה!

מסקנא: אלא, להא דמיא: **דאמר רב אחאבוי אמר רב מתנה אמר רב**: יום טוב שחל להיות בשבת, המפטיר בנביא במנחה בשבת - אינו צריך להזכיר של יום טוב; שאילמלא שבת, אין נביא במנחה ביום טוב. **כד ע"ב**

ולית הילכתא ככל הני שמעתתא.

אלא כי הא **דאמר רבי יהושע בן לוי**: יום הכפורים שחל להיות בשבת, המתפלל נעילה - צריך להזכיר של שבת; יום הוא שנתחייב בארבע תפלות.

קושיא ותירוץ: קשיא הילכתא אהילכתא; אמרת: **הילכתא כרבי יהושע בן לוי**, וקיימא לן: **הילכתא כרבא!** **דאמר רבא**: יום טוב שחל להיות בשבת, שליח ציבור היורד לפני התיבה ערבית - אינו צריך להזכיר של יום טוב; שאילמלא שבת, אין שליח ציבור יורד ערבית ביום טוב!

• **הכי השתא?! התם** - בדין הוא דאפילו בשבת נמי לא צריך, ורבנן הוא דתקוני משום סכנה. אבל הכא - יום הוא שנתחייב בארבע תפלות.

ולא באליה כו'.

חכמים היינו תנא קמא! איכא בינייהו **דרב ברונא אמר רב**, ולא מסיימי.

משנה

• אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב.

א. **רבי ישמעאל אומר**: אין מדליקין בעטרון^ו, מפני כבוד השבת.

ב. **וחכמים** מתירין בכל השמנים; בשמן שומשמן, בשמן אגוזים, בשמן צנונות, בשמן דגים, בשמן פקועות^ז, בעטרון ובנפט.

ג. **רבי טרפון אומר**: אין מדליקין, אלא בשמן זית בלבד.

גמרא

מאי טעמא? לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב. מנהגי מילי?

א. **אמר חזקיה**, וכן **תנא דבי חזקיה**: אמר קרא: "**ולא תותירו ממנו עד בקר, והתיר ממנו עד בקר**". שאין תלמוד לומר "עד בקר", מה תלמוד לומר "עד בקר"? בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו.

ב. **אבבי אמר**: אמר קרא: "**עלת שבת בשבתו**" - ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום טוב.

ג. **רבא אמר**: אמר קרא: "**הוא לבדו יעשה לכם**", "הוא" - ולא מכשירין, "לבדו" - ולא מילה שלא בזמנה, דאתיא בקל וחומר.

ד. **רב אשי אמר**: "**שבתו**" - **כה ע"א** עשה, והוה ליה יום טוב - עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה.

שאלה ותשובה: ביום טוב הוא דאסיר, הא בחול - שפיר דמי, מאי טעמא?

• **אמר רב**: כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת. ואמרה תורה: בשעת ביעורה תיהני ממנה.

שאלה ושתי תשובות: היכן אמרה תורה?

א. **מדבר נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו**: אמר קרא: "**ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי**" - בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה טהורה, ואחת תרומה טמאה. ואמר רחמנא: "לך" - שלך תהא, להסיקה תחת תבשילך.

ב. **ואיבעית אימא: מדברי אבהו, דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן**: "ולא בערתי ממנו בטמא" - "ממנו" אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמאת.

דביתהו **דרב יוסף** הות מאחרא ומדלקת לה. אמר לה **רב יוסף**: **תניא**: "לא ימיש עמוד הענן יומם, ועמוד האש לילה" - מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה; **אמר לה ההוא סבא**: **תנינא**: ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר.

אמר רבא:

- דרחים רבנן^י - הוו ליה בנין רבנן.
- דמוקיר רבנן - הוו ליה חתנותא רבנן.
- דדחיל מרבנן^י - הוא גופיה הוי צורבא מרבנן.
- ואי לאו בר הכי הוא - משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

ולא בשמן שריפה וכו'.

מאי שמן שריפה?

א. **אמר רבה**: שמן של תרומה שנטמאה.

• ואמאי קרו לה שמן שריפה? הואיל ולשריפה עומד.

• ובשבת מאי טעמא לא? מתוך שמצוה עליו לבערו, גזרה שמא יטה. קושיא ותירוץ: **אמר ליה אבבי**: אלא מעתה, ביום טוב לישתרי! אלמה **תנן**: אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב?

• גזרה יום טוב אטו שבת.

ב. **רב חסדא אמר**: לשמא יטה - לא חיישינן. אלא, הכא ביום טוב שחל להיות ערב שבת עסקינן; לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב.

קושיא ותירוץ: **והא מדקתני סיפא**: אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב, מכלל דרישא לאו ביום טוב עסקינן!

• **אמר רב חנינא מסורא**: מה טעם קאמר: מה טעם אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב? לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב. **כד ע"א**

ע"א

• **תניא כוותיה דרב חסדא**: כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן ביום טוב; חוץ משמן שריפה, לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב.

א

איבעיא להו: מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון?

צדדי האיבעיא: כיון דמדברנן הוא - לא מדכרינן. או דילמא, משום פרסומי ניסא מדכרינן?

פשיטת האיבעיא: **אמר רבא אמר רב שחורה אמר רב הונא**: אינו מזכיר. ואם בא להזכיר - מזכיר בהודאה.

רב הונא בר יהודה איקלע לבי **רבא**, סבר לאדכורי בבונה ירושלים.

• אמר להו **רב ששת**: כתפלה, מה תפלה - בהודאה, אף ברכת המזון - בהודאה.

ב

איבעיא להו: מהו להזכיר ראש חודש בברכת המזון?

צדדי האיבעיא: אם תימצי לומר בחנוכה דרבנן - לא צריך, ראש חודש דאורייתא - צריך. או דילמא, כיון דלא אסור בעשיית מלאכה - לא מדכרינן?

א. **רב אמר**: מזכיר.

ב. **רבי חנינא אמר**: אינו מזכיר.

אמר רב זריקא: נקוט **דרב בידך**, דקאי **רבי אושעיא** כוותיה.

דתני רבי אושעיא:

(א) ימים שיש בהן קרבן מוסף, כגון ראש חודש וחולו של מועד:

- ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בעבודה.
- ואם לא אמר - מחזירין אותו.
- ואין בהן קדושה על הכוס.
- ויש בהן הזכרה בברכת המזון.

(ב) ימים שאין בהן קרבן מוסף, כגון שני וחמישי, ותעניות ומעמדות:

תמיה ויישובה: שני וחמישי מאי עבדיתייהו?

אלא, שני וחמישי ושני של תעניות; ומעמדות:

- ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בשומע תפלה.
- ואם לא אמר - אין מחזירין אותו.
- ואין בהן קדושה על הכוס.
- ואין בהן הזכרה בברכת המזון.

ג

איבעיא להו: מהו להזכיר של חנוכה במוספי?

דרחים - האוהב ת"ת. **דחיל** - הירא תת"ת. **בד' תפלות** היום, ואין תפלת ערבית כלל. **דרב ברונא** שממיר ע"י מערות שכן כל שהיה. **ולא מסיימי** - אינו צריך מי אוסר ומי ממיר. **עטרן** - פסולת הזפת. **פקועות** - דלעת מדכרי.

לך בה אלא משעת הרמה ואילך, אף תרומה טמאה - אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך.

גופא:

- א. **רבי שמעון בן אלעזר אומר:** אין מדליקין בצרי. וכן היה **רבי שמעון בן אלעזר אומר:** צרי אינו אלא שרף מעצי הקטף.
  - ב. **רבי ישמעאל אומר:** כל היוצא מן העץ - אין מדליקין בו.
  - ג. **רבי ישמעאל בן ברוקה אומר:** אין מדליקין אלא ביוצא מן הפרי.
  - ד. **רבי טרפון אומר:** אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.
  - ה. עמד **רבי יוחנן בן נורי** על רגליו ואמר: מה יעשו אנשי בבל, שאין להם אלא שמן שומשמיין? ומה יעשו אנשי מדי, שאין להם אלא שמן אגוזים? ומה יעשו אנשי אלכסנדריא, שאין להם אלא שמן צנונות? ומה יעשו אנשי קפוטקיא, שאין להם לא כך ולא כך, אלא נפט? אלא, אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין; ומדליקין בשמן דגים ובעטרן.
  - ו. **רבי שמעון שזורי אומר:** מדליקין בשמן פקועות ובנפט.
  - ז. **סומכוס אומר:** כל היוצא מן הבשר אין מדליקין בו, אלא בשמן דגים.
- קושיא ותירוץ: **סומכוס** היינו תנא קמא!^א
- איכא בינייהו **דרב ברונא אומר רב**, ולא מסיימי.

- תניא:** **רבי שמעון בן אלעזר אומר:** כל היוצא מן העץ - אין בו משום שלש על שלש, ומסככיין בו, חוץ מפשתן.
- א. **אמר אביי:** **כז ע"ב** **רבי שמעון בן אלעזר**, ותנא **דבי רבי ישמעאל**, אמרו דבר אחד. **רבי שמעון בן אלעזר** - הא דאמרן. **תנא דבי רבי ישמעאל** מאי היא?
    - **דתני דבי רבי ישמעאל:** הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם, ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים; מה להלן - צמר ופשתים, אף כל - צמר ופשתים.
    - ב. **רבא אומר:** שלשה על שלשה בשאר בגדים, איכא בינייהו:
      - (א) **דרבי שמעון בן אלעזר** - אית ליה.
      - (ב) **לתנא דבי רבי ישמעאל** - לית ליה.

א.

- בירור מקור הדברים: דכולי עלמא מיהת, שלש על שלש בצמר ופשתים מיטמא בנגעים; מנלן?
- דתניא:** 'בגד' - אין לי אלא בגד, שלש על שלש מניין? תלמוד לומר: "והבגד".
- קושיא ותירוץ: ואימא לרבות שלשה על שלשה!
- לאו קל וחומר הוא!! השתא שתי וערב מיטמא, שלשה על שלשה מיבעיא?!
- קושיא ותירוץ: אי הכי, שלש על שלש נמי ליתי בקל וחומר! אלא:
- שלשה על שלשה, דחזו בין לעשירים בין לעניים - אתי בקל וחומר.
  - שלש על שלש, לעניים הוא דחזיין לעשירים לא חזיין - לא אתי בקל וחומר.
- סיים התירוץ: טעמא דכתביה קרא, הא לא כתביה קרא, לא גמרינן בקל וחומר.

קושיא ותירוץ: ואימא: לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים!

- אמר קרא: 'בגד צמר ופשתים': בגד צמר ופשתים - אין, מידי אחריני - לא.
- קושיא ותירוץ: ואימא: כי אימעות משלש על שלש, אבל שלשה על שלשה מיטמא!
- תרי מיעוטי כתיבי: 'בגד צמר או [בבגד] פשתים': חד - למיעוטי משלש על שלש, וחד - למיעוטי משלשה על שלשה.

ב.

- בירור נוסף: **ולרבא דאמר:** שלשה על שלשה בשאר בגדים, איכא בינייהו: **לרבי שמעון בן אלעזר** - אית ליה, **לתנא דבי רבי ישמעאל** - לית ליה; שלשה על שלשה בשאר בגדים **כז ע"א** מנא ליה? נפקא מ"או בגד".
- דתניא:** "בגד" - אין לי אלא בגד, שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין? תלמוד לומר: "או בגד".
- קושיא ותירוץ: ואביי, האי "או בגד" מאי עביד ליה?
- מיבעי ליה לרבות שלש על שלש בצמר ופשתים, דמטמא בשרצים.
- קושיא ותירוץ: **ורבא!** גלי רחמנא גבי נגעים, והוא הדין לשרצים.
- קושיא ותירוץ: **ואביי!** איכא למיפרך: מה לנגעים, שכן שתי וערב מטמא בהם.

קושיא ותירוץ: ואימא: "ממנו" אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר שמן של קדש שנטמא!

- לאו קל וחומר הוא?! מה מעשר הקל אמרה תורה: "לא בערתי ממנו בטמא"; קדש חמור, לא כל שכן?!
- קושיא ותירוץ: אי הכי, תרומה נמי, לימא: קל וחומר הוא! הא כתיב: "ממנו".
- תמיה ויישובה: ומה ראתי?
- מסתברא, קדש לא ממעיטנא, שכן סימן פנ"ק עכ"ס: פיגול, נותר, קרבן, מעילה, וקרת, אסור לאונן.

קושיא ושלשה תירוצים: אדרבה, תרומה לא ממעיטנא, שכן מחפ"ז סימן: מיתה, חומש, **כה ע"ב** ואין לה פדיון, ואסורה לזרים!

- א. הנך נפישן.
- ב. ואיבעית אימא: קדש חמור, שכן ענוש כרת.
- ג. **רב נחמן בר יצחק אומר:** אמר קרא: "תתן לו", "לו" - ולא לאורו; מכלל דבת אורו הוא.

רבי ישמעאל אומר כו'.

מאי טעמא? **אמר רבא:** מתוך שריחו רע, גזרה שמה יניחנה ויצא.

קושיא ותירוץ: **אמר ליה אביי:** ויצא!

- **אמר ליה:** שאני אומר: הדלקת נר בשבת - חובה, **דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה: אמר רב נחמן בר רבא אמר רב:** הדלקת נר בשבת - חובה. רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית^א - רשות; **ואני אומר:** מצוה.
- מאי מצוה? **דאמר רב יהודה אמר רב:** כך היה מנהגו של **רבי יהודה בר אלעאי:** ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייין, ודומה למלאך ה' צבאות. והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן. **אמר להן:** בני, לא כך שניתי לכם, סדין בציצית: **בית שמאי** פוטרין, **ובית הלל** מחייבין, והלכה כדברי **בית הלל**!!
- ואינהו סברי - גזירה משום כסות לילה.

"ותנונף משלום נפשי, נשיתי טובה".

מאי "ותנונף משלום נפשי"? **אמר רבי אבהו:** זו הדלקת נר בשבת. "נשיתי טובה":

- א. **אמר רבי ירמיה:** זו בית המרחץ.
- ב. **רבי יוחנן אמר:** זו רחיצת ידים ורגלים בחמין.
- ג. **רבי יצחק נחא אמר:** זו מטה נאה, וכלים נאים שעליה.
- ד. **רבי אבא אמר:** זו מטה מוצעת, ואשה מקושטת לתלמידי חכמים.

תנו רבנן: איזה עשיר? סימן מ"ט ק"ס.

- א. כל שיש לו נחת רוח בעשרו, **דברי רבי מאיר.**
- ב. **רבי טרפון אומר:** כל שיש לו מאה כרמים ומאה שדות, ומאה עבדים שעובדין בהן.
- ג. **רבי עקיבא אומר:** כל שיש לו אשה נאה במעשים.
- ד. **רבי יוסי אומר:** כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו.

תניא: **רבי שמעון בן אלעזר אומר:** אין מדליקין בצרי.

מאי טעמא?

- **אמר רבה:** מתוך שריחו נודף, גזרה שמה יסתפק ממנו.
- קושיא ותירוץ: **אמר ליה אביי:** **כז ע"א** לימא מר מפני שהוא עף^א!
- חדא ועוד קאמר: חדא - מפני שהוא עף; ועוד, גזירה שמה יסתפק ממנו.

עובדא: ההיא חמתא^א דהות סניאה לה לכלתה. אמרה לה: זיל איקשיט במשחא דאפרסמא. אזלא איקשיט. כי אתת, אמרה לה: זיל איתלי שרגא! אזלא אתלא שרגא, אינפח בה נורא ואכלתה.

"ומדלת הארץ השאר נבחרין רב טבאים לכרמים וליגבים" -

- 'כורמים' - **תני רב יוסף:** אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא.
- 'ויגבים' - אלו צידי חלזון, מסולמות^א של צור ועד חיפה.

תנו רבנן:

- אין מדליקין בטבל טמא בחול, ואין צריך לומר בשבת.
  - כיוצא בו: אין מדליקין בנפט לבן בחול, ואין צריך לומר בשבת.
- שאלה ותשובה: בשלמא נפט לבן, מפני שהוא עף. אבל טבל טמא, מאי טעמא?
- אמר קרא: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי" - בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה. מה תרומה טהורה - אין

כרת - ימיו נכתיים, וגם הולך עמירי. **ערבית** - ערב שבת. **עף** - ומדק כמותו הנית, ומדליק את הבית. **חמתא** - חמות. **איתלי שרגא** - הדליק נר. **אינפח** - נפחה בזה האש ושרפה. **סולמות** - מעלה ההר שהוא תלול וזר. **תנא קמא** - ר' יוחנן בן נורי. **דרב ברונא** שמיר ע"י תערוכת שם כל שואל. **ולא מסיימי** - אינו כרוז מי סובב כמותו ומי לא.

קושיא ותירוץ: ואידך! אי סלקא דעתך נגעים חמירי, לכתוב רחמנא גבי שרצים, וליתו נגעים מינייהו.

קושיא ותירוץ: ואידך! נגעים משרצים לא אתו, דאיכא למיפרך: מה לשרצים שכן מטמא בכעדשה.

א. אמר אביי: האי תנא דבי רבי ישמעאל מפיך מאידך תנא דבי רבי ישמעאל. **דתני דבי רבי ישמעאל:** "בגד" - אין לי אלא בגד צמר ופשתים. מניין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים, נוצה של עזים, והשיריף והכלף והסריקין? תלמוד לומר: "או בגד".

ב. רבא אמר: כי לית ליה להך תנא דבי רבי ישמעאל בשאר בגדים - שלש על שלש; שלשה על שלשה - אית ליה.

קושיא ושני תירוץ: והא רבא הוא דאמר שלשה על שלשה בשאר בגדים: **לרבי שמעון בן אלעזר** - אית ליה, **לתנא דבי רבי ישמעאל** - לית ליה!

- הדר ביה רבא מההיא.
- ואי בעית אימא: הא - רב פפא אמרה. [ד]רב פפא אמר: 'אף כל' - לאתויי כלאים.

קושיא ותירוץ: כלאים, בהדיא כתיבי ביה: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו!" • סלקא דעתך אמינא: הני מילי - דרך לבישה, אבל בהעלאה - כל תרי מיני אסור.

קושיא: ולא קל וחומר הוא! ומה לבישה, דקא מיתהני כולי גופיה מכלאים, אמרת: צמר ופשתים - אין, מידי אחרנא - לא; העלאה לא כל שכן! מסקנה: אלא, **דרב פפא** בדותא היא.

רב נחמן בר יצחק אמר: 'אף כל' - **כז ע"ב** לאתויי ציצית. קושיא: ציצית, בהדיא כתיבי: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים", וכתבי: "גדלים תעשה לה!"

תירוץ: סלקא דעתך אמינא **כזרבא**, **דרבא רמי:** כתיבי: "הכני" - מין כנף, וכתבי: "צמר ופשתים יחדו", הא כיצד? צמר ופשתים פוטרין - בין במינן בין שלא במינן; שאר מינין, במינן - פוטרין, שלא במינן - אין פוטרין. סיום התירוץ: סלקא דעתך **כזרבא**, קא משמע לן.

קושיא ותירוץ: אמר רב אחא בריה דרבא **לרבא רבא** אשי: **לתנא דבי רבי ישמעאל** מאי שנא לענין טומאה דמרבין שאר בגדים, דכתיבי: "או בגד"; הכא נמי לימא, לרבות שאר בגדים מ"אשר תכסה בה!"

- ההוא לאתויי כסות סומא הוא דאתא. **דתניא:** "וראייתם אתי" - פרט לכסות לילה. אתה אומר פרט לכסות לילה, או אינו אלא פרט לכסות סומא? כשהוא אומר: "אשר תכסה בה", הרי כסות סומא אמור; הא מה אני מקיים "וראייתם אתי"? פרט לכסות לילה.

קושיא ותירוץ: ומה ראית לרבות סומא, ולהוציא כסות לילה? • מרבה אני כסות סומא - שישנה בראייה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה - שאינה בראייה אצל אחרים. קושיא ותירוץ: ואימא לרבות שאר בגדים! • מסתברא, קאי בצמר ופשתים - מרבה צמר ופשתים; קאי בצמר ופשתים - מרבה שאר בגדים!

אמר אביי: רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס, אמרו דבר אחד.

- א. רבי שמעון בן אלעזר** - הא דאמרן.
- ב. סומכוס** - **דתניא:** סומכוס אומר: סיככה בטווי - פסולה, מפני שמטמאה בנגעים.

כמאן? כי האי תנא: **דתנן:**

- א.** שתי וערב מטמא בנגעים מיד, **דברי רבי מאיר**.
- ב.** **ורבי יהודה אומר:** השתי - משישלה, והערב - מיד, והאונין של פשתן - משיתלבנו.

משנה

- כל היוצא מן העץ - אין מדליקין בו, אלא פשתן.
- וכל היוצא מן העץ - אינו מטמא טומאת אהלים, אלא פשתן.

גמרא

מנלן דפשתן איקרי עץ? אמר ר' זוטרא: דאמר קרא: "והיא העלתם הגנה, ותטמנכם בפשתי העץ".

היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. מנלן?

- אמר רבי אלעזר: גמר 'אהל' 'אהל' **כת ע"א** ממשכן. כתיב הכא: "זאת התורה אדם כי ימות באהל", וכתבי התם: "ויפרש את האהל על המשכן". מה להלן - של פשתן קרוי אהל, אף כאן - של פשתן קרוי אהל.

קושיא ותירוץ: אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ששה, אף כאן שזורין וחוטן כפול ששה?

- תלמוד לומר: 'אהל', 'אהל' ריבה.
- קושיא ותירוץ: אי 'אהל' 'אהל' ריבה, אפילו כל מילי נמי!
- אם כן, גזירה שוה מאי אהני ליה?
- קושיא ותירוץ: ואימא, מה להלן קרשים, אף כאן קרשים!
- אמר קרא: "ועשית קרשים למשכן", משכן - קרוי משכן, ואין קרשים קרוין משכן.

קושיא ותירוץ: אלא מעתה, "ועשית מכסה לאהל", הכי נמי מכסה לא איקרי אהל! אלא הא דבעי רבי אלעזר: עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת? השתא עור בהמה טהורה לא מטמא, עור בהמה טמאה מיבעיא?!

- שאני התם דהדר אהדריה קרא, דכתיבי: "ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד, מכסהו וכסוהו תחוש אשר עליו", מקיש עליון לתחתון: מה תחתון קרוי אהל, אף עליון קרוי אהל.

גופא: בעי רבי אלעזר: עור בהמה טמאה, מהו שיטמא טומאת אהלין? בירור: מאי קמיבעיא ליה? אמר רב אדא בר אבהו: תחש שהיה בימי משה קמיבעיא ליה: טמא היה, או טהור היה?

א. פשיטת האיבעיא: אמר רב יוסף: מאי תיבעי ליה? **תנינא:** לא הוכשרו למלאכת שמים, אלא עור בהמה טהורה בלבד!

מתניב רבי אבא: **א. רבי יהודה אומר:** שני מכסאות היו: אחד של עורות אילים מאדמים, ואחד של עורות תחשים.

ב. רבי נחמיה אומר: מכסה אחד היה, ודומה כמין תלא אילן. סיום הקושיא ותירוץ: והא תלא אילן טמא הוא! • הכי קאמר: כמין תלא אילן הוא - שיש בו גוונין הרבה. ולא תלא אילן, דאילו התם - טמא, והכא - טהור.

ב"א: אמר רב יוסף: אי הכי, היינו דמתרגמינן: 'ססגונא' - שש בגוונין הרבה. **ב.** **רבא אמר:** עור בהמה טמאה - דמטמא באהל המת מהכא: **דתניא:** 'עור' "או בעור" - ריבה עור בהמה טמאה, ושלקה ביד כהן. קצץ מכולן, ועשה אחת מהן, מנין? תלמוד לומר: "או בכל מלאכת עור".

- ואיכא למיפרך: מה לנגעים - שכן שתי וערב טמא בהן!
- אלא גמר משרצים, **דתניא:** "עור", אין לי אלא עור בהמה טהורה, עור בהמה טמאה מנין - תלמוד לומר: "או עור".
- ואיכא למיפרך: מה לשרצים - שכן מטמאין בכעדשה!
- סיום דברי רבא: נגעים יוכיחו. וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה. הצד השווה שבהן: שעור טמא בהן, ועשה עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה. אף אני אביא אהל המת, שעור טמא בו, ונעשה בו עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה.

פירכא ויישוב: אמר ליה רבא מברניש **לרבא** אשי: איכא למיפרך: מה להצד השווה שבהן - שכן טמאין בפחות מכזית, תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית?!

- אלא אמר רבא מברניש: **כת ע"ב** אתיא בקל וחומר מנוצה של עזים שאין מטמא בנגעים - מטמא באהל המת; עור בהמה טמאה שמטמאה בנגעים - אינו דין שמטמאה באהל המת.

ואלא הא **דתני רב יוסף:** לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד, למאי הלכתא? • לתפילין.

שירין - העשוי מעיקל המשי. **כלך** - העשוי מפסולת המשי. **הסריקין** - העשוי מהמשי הכך. **בדותא** - אינו נכון. **מיד** שטווה. **משישלה** - שיהיו מוליאים אותו מן היוטה ששולקס אותו צה לנגנו. **תלא אילן** - מה טמאה היה, ומטמאת בגוונים.

- א. שלש על שלש שאמרו, חוץ מן המלל, **דברי רבי שמעון**.
 ב. **וחכמים אומרים**: שלש על שלש מכוונות.

אמר רב יהודה אמר רב:

- א. מסיקין בכלים,
 (א) ואין מסיקין בשברי כלים, **דברי רבי יהודה**.
 (ב) **ורבי שמעון מתיר**.

ב. מסיקין בתמרין,

- (א) אכלן - אין מסיקין בגרעיניהן, **דברי רבי יהודה**.
 (ב) **ורבי שמעון מתיר**.

ג. מסיקין באגוזים,

- (א) אכלן - אין מסיקין בקליפותיהן, **דברי רבי יהודה**.
 (ב) **ורבי שמעון מתיר**.

וצריכא:

- דאי אשמעינן קמייתא, בההיא קאמר **רבי יהודה**, משום דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי, והוה ליה נולד, ואסור. אבל תמרים, דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין, אימא שפיר דמי.
- ואי אשמעינן גרעינין, הוה אמינא, דמעיקרא מכסיין והשתא מיגליין. אבל קליפי אגוזין, דמעיקרא מיגלו והשתא מיגלו, אימא שפיר דמי; צריכא.

והא **דרב** לאו בפירוש איתמר, אלא מכללא איתמר: **דרב** אכל תמרי, ושדא קשייתא לבוכיא. אמר ליה **רבי חייא**: בר פחתי, כנגדו ביום טוב - אסור.

שאלה: קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה?

תשובה ודחיייתא: **תא שמע**: דכי אתא **רב** לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא. מאי לאו בפרסיאתא, ולא קיבלה!
 • לא, בארמיאתא - הואיל וחזי אגב אימייהו.

קושיא ותירוץ: אמר ליה **רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף**: **לרבי יהודה דאמר**: מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים, כיון דאדליק בהו פורתא, הוה ליה שברי כלים; וכי קא מהפך, באיסורא קא מהפך!
 • דעבד **כדרב מתנה**, **דאמר רב מתנה אמר רב**: עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביום טוב - מרבה עצים מוכנין, ומסיקין.

ב. דעה ראשונה נמצאת לעיל כח ע"ב

רב המנונא אמר: הכא בפחות משלשה על שלשה עסקינן, ומקולי מטלניותו שנו כאן. ואדא **רבי אליעזר** לטעמיה, **ורבי עקיבא** לטעמיה:
דתנן: פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את המרחץ, ולנער בו את הקדירה, ולקנח בו את הרחיים:

- א. בין מן המוכן, ובין שאין מן המוכן - טמא, **דברי רבי אליעזר**.
 ב. **ורבי יהושע אומר**: בין מן המוכן, ובין שלא מן המוכן - טהור.
 ג. **רבי עקיבא אומר**: מן המוכן - טמא, ושלא מן המוכן - טהור.

ואמר עולא, ואיתימא **רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן**: הכל מודים:

(א) זרקו באשפה - דברי הכל טהור. **כט ע"ב**

(ב) הניחו בקופסא - דברי הכל טמא.

לא נחלקו אלא שתלאו במגוד, או שהניחו לאחורי הדלת:

- (א) **רבי אליעזר סבר**: מדלא זרקו באשפה - דעתיה עילויה. ומאי קרי ליה שלא מן המוכן? דלגבי קופסא לאו מוכן הוא.
 (ב) **ורבי יהושע סבר**: מדלא הניחו בקופסא - בטולי בטליה. ומאי קרי ליה מוכן? דלגבי אשפה מוכן הוא.
 (ג) **ורבי עקיבא**: בתלאו במגוד - סבר **כרבי אליעזר**; בהניחו אחורי הדלת - סבר לה **כרבי יהושע**.

והדר ביה **רבי עקיבא** לגבי **דברי יהושע**. ממאי?

אמר רבא: מדקתני: פתילת הבגד. מאי איריא דתני: פתילת הבגד? ליתני: פתילה של בגד! מאי פתילת הבגד? דעדיין בגד הוא.

שחקק מנת קב בבקעת של עץ. מלל - שפה שסביב הנגד. קשייתא - גרעינים. בוכיא - כירה של רעפיס. בר פחתי - פן גדולים. חייתא - נהמות. פרסייתא - מתכשלים יפה, וכל האוכל נפרד מגרעיניהם. בארמיאתא - אין מתכשלים יפה, ואין האוכל נפרד מגרעיניהם. מקולי מטלניות - חמיכות נגד הקלות בעיניו. לנער - לאחז בהן שולי הקדירה לנער. מגוד - ימד.

קושיא ותירוץ: תפילין?! בהדיא כתיב בהו: "למען תהיה תורת ה' בפיך" - מן המותר בפיך!

• אלא לעורן.

קושיא ותירוץ: **והאמר אביי**: שין של תפילין - הלכה למשה מסיני!

• אלא לכורכן בשערן, ולתופרן בגידן.

קושיא ותירוץ: הא נמי הלכה למשה מסיני הוא, **דתניא**: תפילין מרובעות - הלכה למשה מסיני; נכרכות בשערן, ונתפרות בגידן!

• אלא לרצועות.

קושיא ותירוץ: והא אמר **רבי יצחק**: רצועות שחורות - הלכה למשה מסיני!

• נהי דגמירי שחורות, טהורות מי גמירי?!

שאלה ותשובה: מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משה?

אמר רבי אלעא אמר רבי שמעון בן לקיש: **אומר היה רבי מאיר**: תחש שהיה בימי משה - בריה בפני עצמה היה, ולא הכריעו בה חכמים אם מין היה הוא אם מין בהמה הוא. וקרן אחת היתה לו במצחו, ולפי שעה נזדמן לו למשה, ועשה ממנו משכן ונגנז.

סיום התשובה: מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו - שמע מינה טהור היה; **דאמר רב יהודה**: שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר: "ותיטב לה' משור פר מקרן מפריס".

קושיא ותירוץ: 'מקרין' תרתי משמע!

• **אמר רב נחמן בר יצחק**: 'מקרין' כתיב.

קושיא ותירוץ: וליפשוט מיניה דמין בהמה הוא!

• כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא, ולית ליה אלא חדא קרן, איכא למימר מין חיה הוא.

משנה

פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה:

- א. **רבי אליעזר אומר**: טמאה היא, ואין מדליקין בה.
 ב. **רבי עקיבא אומר**: טהורה היא, ומדליקין בה.

גמרא

א. דעה נוספת (רב המנונא) נמצאת לקמן כט ע"א

בשלמא לענין טומאה, בהא פליגי:

- א. **דברי אליעזר סבר**: קיפול - אינו מועיל, ובמילתיה קמייתא קיימא.
 ב. **ורבי עקיבא סבר**: קיפול - מועיל, ובטולי בטיל.

שאלה ושתי תשובות: אלא לענין הדלקה, במאי פליגי?

א. **תשובה**: **אמר רבי אליעזר אמר רב אושעיא**, וכן אמר **רב אדא בר אבהה**: הכא בשלוש על שלוש מצומצמות עסקינן, וביום טוב שחל להיות ערב שבת עסקינן.

- דכולי עלמא אית להו **דרבי יהודה**, **דאמר**: מסיקין בכלים, ואין מסיקין בשברי כלים.
- ודכולי עלמא אית להו **דעולא**, **דאמר עולא**: המדליק - צריך שידליק ברוב היוצא.

(א) **רבי אליעזר סבר**: קיפול - אינו מועיל, וכיון דאדליק ביה פורתא - הויה ליה שבר כלי, וכי קא מדליק - בשבר כלי קמדליק.

(ב) **ורבי עקיבא סבר**: קיפול - מועיל, ואין תורת כלי עליו, וכי קמדליק - בעץ בעלמא קמדליק.

הבהרה: **אמר רב יוסף**: היינו **דתניא**: 'שלוש על שלוש מצומצמות', ולא ידענא למאי הלכתא.

הנחה וקושיא: ומדקא מתרץ **רב אדא בר אבהה** אליבא **דרבי יהודה** - שמע מינה **כרבי יהודה** סבירא ליה. ומי אמר **רב אדא בר אבהה** הכי?! והא אמר **רב אדא בר אבהה**: **כט ע"א** נכרי שחקק קב בבקעת - ישראל מסיקה ביום טוב. ואמאי? נולד הוא!

תירוץ: לדבריהם **דרבי אליעזר ורבי עקיבא** קאמר ליה, וליה לא סבירא ליה.

ב. **תשובה**: **רבא אמר**: היינו טעמא דרבי אליעזר, לפי שאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת, ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין.

שאלה ותשובה: אלא הא **דתני רב יוסף**: 'שלש על שלוש מצומצמות', למאי הלכתא?

- לענין טומאה, **דתנן**: